

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

29 Μαΐου 2014 – Ομοσπονδία Κωνσταντινουπολιτών

Ε. Κουφουδάκης

Ευχαριστώ τον συνάδελφο καθηγητή κ. Ουζούνογλου για την πρόσκλησή του και σας ευχαριστώ για την παρουσία σας στην αποψινή εκδήλωση.

Η 29η Μαΐου είναι μία σημαντική ημερομηνία στην μακροχρόνια ιστορία του Ελληνισμού. Η άλωση της Κωνσταντινουπόλεως πριν 561 χρόνια σημαδεύει το τέλος της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας ύστερα από μία δημιουργική ύπαρξη 11 αιώνων. Η άλωση ήταν μία πολιτική, στρατηγική και πολιτισμική καταστροφή η οποία όμως δεν έφερε την καταστροφή ή τον αφανισμό του Ελληνισμού. Αντίθετα, έγινε το κίνητρο για μία νέα διασπορά του Ελληνισμού στην τότε ανεπτυγμένη Ευρώπη και κυρίως την Ιταλία. Ιστορικοί έχουν τεκμηριώσει την συμβολή αυτής της διασποράς στην Αναγέννηση, ακόμα και στην ανάπτυξη της Κρήτης μέχρι την τελική κατάκτησή της από τους Οθωμανούς δύο αιώνες αργότερα.

Μελέτες ξένων και Ελλήνων ιστορικών τεκμηριώνουν τον Ελληνικό πολιτισμικό χαρακτήρα του Βυζαντίου. Μετά την Άλωση, ο συστηματικός εκτουρκισμός των πληθυσμών της τέως Οθωμανικής Αυτοκρατορίας δεν εξάλειψε ούτε την Ορθόδοξη παράδοση, ούτε την Ελληνική γλώσσα, ούτε και την εθνική συνείδηση του Ελληνικού πληθυσμού της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Το ελληνικό στοιχείο της Αυτοκρατορίας ανέλαβε υψηλόβαθμες θέσεις διοικητικής, διπλωματικής, οικονομικής, εμπορικής, μορφωτικής και επιστημονικής φύσεως. Ήταν ο συνδετικός κρίκος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας με την Δυτική Ευρώπη.

Η συνδρομή του Ελληνικού στοιχείου φάνηκε απαραίτητη για την επιβίωση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ιδίως στον 19^ο αιώνα. Η επιβίωση της Αυτοκρατορίας με την στήριξη της Μεγάλης Βρετανίας σταμάτησε την κάθοδο της Ρωσίας στην Ανατολική Μεσόγειο. Μέχρι το 1922, οι δραστηριότητες του ελληνικού πληθυσμού ήταν μια ένδειξη της οικονομικής και πολιτιστικής ισχύος του ελληνικού πληθυσμού της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Οι Νεότουρκοι και οι Κεμαλιστές γνώριζαν αυτήν την πραγματικότητα. Με διωγμούς, απελάσεις, το Varlik και τα τάγματα εργασίας, μεταξύ άλλων μέτρων, επέβαλαν την εθνοκάθαρση και την δημιουργία ενός νέου Τουρκικού κράτους μόνον για τους Τούρκους,

απαλλάσσοντας την νέα Τουρκική Δημοκρατία από μη Μουσουλμανικές και μη Τουρκικές μειονότητες.

Η αποψινή ομιλία θα επικεντρωθεί σε θέματα της συμβολής της Ελληνικής διασποράς στην διατήρηση της παγκόσμιας πολιτιστικής και κοινωνικής παρουσίας του Ελληνισμού. Είναι ένα θέμα που με ενδιαφέρει προσωπικά γιατί και εγώ είμαι προϊόν, μέρος και μέλος της Μικρασιατικής διασποράς. Η καταγωγή του πατέρα μου είναι από την Σμύρνη, ενώ αυτής της μητέρας μου από την Κωνσταντινούπολη και την Αλεξανδρέτα, που μετά το 1938 οι Τούρκοι μετονόμασαν ως Iskenderun. Άλλα κομμάτια της οικογένειάς μου από την Σμύρνη βρέθηκαν στην Ανατολική Αφρική, στο Βελγικό Κογκό και την Αίγυπτο μέχρι το 1964. Πολλοί από αυτούς τώρα ζουν στις Η.Π.Α. και την Ελλάδα. Εγώ, βρίσκομαι στις Η.Π.Α. από το 1955. Αφιέρωσα ένα μεγάλο μέρος της ακαδημαϊκής μου καριέρας σε θέματα σαν τις Ελληνο-Τουρκικές σχέσεις και το Κυπριακό. Για μένα, το Κυπριακό ήταν και παραμένει μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο Ελληνισμός, γιατί η τύχη του Κυπριακού Ελληνισμού θα έχει σημαντικές επιπτώσεις στην επιβίωση του Ελληνισμού γενικότερα.

Στον υπόλοιπο χρόνο που έχω απόψε θα μιλήσω για θέματα της Ελληνικής διασποράς και ως ακαδημαϊκός με ενεργό πολιτική δράση στην προώθηση των εθνικών θεμάτων και μέσω του Ελληνο -Αμερικανικού lobby και μέσω ατομικών

προσπαθειών. Τα σχόλιά μου δεν προέρχονται από καμία κομματική τοποθέτηση. Ως Αμερικανός πολίτης δεν εμπλέκομαι στα πολιτικά της χώρας που τώρα με φιλοξενεί.

Η λέξη «διασπορά» έχει αρχαίες ελληνικές ρίζες από τις λέξεις «σπείρω» και «διασπείρεν». Είναι και μία λέξη που βρίσκουμε και στην Βίβλο (Δευτερονομία κ. 23/25) «έτη εν διασπορά εν πάσαις ταις Βασιλείας της γης..». Στην αρχαιότητα η «διασπορά» αφορούσε πολίτες που μετοικούσαν σε νέες αποικίες για να φέρουν τον πολιτισμό τους και να βοηθήσουν την αφομοίωση της αποικίας στην μητρόπολη.

Η διασπορά, στην Ελληνική αρχαιότητα, δημιούργησε κοινότητες σε όλη την Μεσόγειο, τη νότια Ιταλία, την Βόρεια Αφρική, σε περιοχές σαν τη σημερινή Ισπανία και την Γαλλία, την Μαύρη Θάλασσα και την ΝΔ Ασία. Αυτή τη στιγμή, με την κρίση στην Ουκρανία, το Ελληνικό κοινό ανακάλυψε την διαχρονική παρουσία άνω των 100 χιλιάδων Ουκρανών Ελληνικής καταγωγής στην Μαριούπολη, την Οδησό, το Κίεβο και την Κριμαία που συνδέθηκαν όχι μόνο με την ιστορία της περιοχής, αλλά και στο παρελθόν με την ίδια την Ελλάδα. Στο Κολωνάκι έχουμε την οδό Μαρασλή και την επώνυμη ακαδημία. Το σπίτι του Μαρασλή είναι στην Οδησό, όπως είναι και αυτό της Φιλικής Εταιρίας. Τα ανάκτορα της Λειβαδιάς στην Κριμαία ήταν η έπαυλη του Λάμπρου Κατσώνη. Εκεί το 1945 υπεγράφη η ιστορική Συμφωνία της

Γιάλτας μεταξύ Churchill, Stalin και Roosevelt, που καθόρισε το μέλλον της μεταπολεμικής Ευρώπης και της Ελλάδας.

Από τον 19^ο αιώνα η Αθήνα είναι γεμάτη από κοινωφελή έργα και δωρεές των Ελλήνων της διασποράς σαν αυτές του Ζάππα, του Αβέρωφ και του Αρσάκη μεταξύ άλλων. Αυτές οι δωρεές προήλθαν από αισθήματα φιλοπατρίας και όχι από την προσδοκία πολιτικού κέρδους και οφέλους. Άλλοι ήταν βέβαια οι καιροί τότε.

Θεωρητικές αναλύσεις θεμάτων διασποράς συνήθως συνδέουν την διασπορά με τον εκτοπισμό ενός πληθυσμού συνήθως για οικονομικούς, κοινωνικούς ή πολιτικούς λόγους από τον τόπο της εθνικής τους προέλευσης. Γι' αυτό πάντα υπήρχε σ' αυτούς τους πληθυσμούς η μακροχρόνια ελπίδα της επιστροφής. Στην περίπτωση της Εβραϊκής διασποράς υπήρχαν και θρησκευτικοί λόγοι που απαιτούσαν την επιστροφή στον τόπο της προέλευσής τους. Οι πρώτοι Έλληνες οικονομικοί μετανάστες στις Η.Π.Α. από το τελευταίο τέταρτο του 19^{ου} αιώνα μέχρι τους Βαλκανικούς πολέμους και αυτοί έβλεπαν την επάνοδό τους στην Ελλάδα μετά την πάροδο χρόνου. Οι περισσότεροι όμως παρέμειναν και δημιούργησαν μόνιμες κοινότητες στις χώρες υποδοχής τους, γιατί βρήκαν ένα κατάλληλο δημιουργικό περιβάλλον που τους έδωσε ευκαιρίες ανάπτυξης και προόδου.

Αυτές οι κοινότητες της διασποράς ενσωματώθηκαν σε οργανωμένες κοινωνίες και άνθισαν χωρίς τη δική τους κρατική υπόσταση. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι οι κοινότητες της Αιγύπτου (ιδίως της Αλεξάνδρειας), των Η.Π.Α., του Καναδά και της Αυστραλίας.

Η λέξη «διασπορά» παρ' όλες τις Ελληνικές της ρίζες, χρησιμοποιήθηκε εκτενώς με την καταστροφή της Ιερουσαλήμ από τους Ρωμαίους το 70 μ.Χ. και τον αναγκαστικό εκτοπισμό των Εβραϊκών κοινοτήτων από την Παλαιστίνη. Η λέξη χρησιμοποιήθηκε αργότερα και στην περίπτωση των Ελλήνων και των Αρμενίων μετά την καταστροφή του Βυζαντίου, την Μικρασιατική καταστροφή και την γενοκτονία εναντίον των Ελληνικών και Αρμενικών πληθυσμών της τέως Οθωμανικής Αυτοκρατορίας από τους Νεό-Τουρκους.

Στην σύγχρονη εποχή οι Έλληνες απέκτησαν την δική τους κρατική υπόσταση στο πρώτο τρίτο του 19^{ου} αιώνα, ενώ οι Αρμένιοι και οι Εβραίοι απέκτησαν κρατική υπόσταση μόνον στις αρχές και στα μέσα του 20^{ου} αιώνα. Αυτές οι τρεις διασπορικές κοινότητες έχουν πολλά κοινά χαρακτηριστικά που περιλαμβάνουν: μακροχρόνια ιστορική παράδοση και πολιτισμική προσφορά, την εμπειρία της γενοκτονίας, την αντιμετώπιση των κοινωνικών διακρίσεων στον 19^ο και στο πρώτο ήμισυ του 20^{ου} αιώνα στις χώρες υποδοχής, αλλά και τις ευκαιρίες κοινωνικής και πολιτικής ανάπτυξης και συμβολής

σε κρίσιμες στιγμές στην οικονομική και πολιτική επιβίωση των τόπων καταγωγής τους. Αυτές οι διασπορικές κοινότητες χαρακτηρίζονται επίσης από κοινές αξίες σαν την οικογένεια, την εκπαίδευση και την φιλοπατρία. Το θέμα της φιλοπατρίας είναι σοβαρό, όχι μόνον για την στήριξη και την νομιμοφροσύνη που έδειξαν αυτές οι κοινότητες προς την χώρα υποδοχής, αλλά και στον ρόλο που έπαιξαν σε κρίσιμες στιγμές στην επιβίωση των τόπων καταγωγής τους, όπως στην περίπτωση της Ελλάδας στην διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, της Κυπριακής Δημοκρατίας μετά την Τουρκική εισβολή το 1974 και την ίδρυση και επιβίωση του Ισραήλ από το 1948 μέχρι σήμερα.

Από την αρχαιότητα, η οικουμενική δύναμη του Ελληνισμού φάνηκε από την συνδρομή και τα επιτεύγματα αυτών των κοινοτήτων εκτός του Ελλαδικού χώρου. Οι κοινότητες της διασποράς έγιναν μια πηγή ανανέωσης, αναζωογόνησης και δυναμισμού για το Ελληνικό κράτος μετά την ανεξαρτησία του. Κλασικό παράδειγμα ήταν η συνδρομή του Μικρασιατικού Ελληνισμού μετά την καταστροφή του 1922, καθώς και του Ελληνισμού της Αιγύπτου μετά το 1964 στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Ελλάδας. Αυτές οι κοινότητες, μετά την αναγκαστική επάνοδό τους στην Ελλάδα έφεραν την τεχνογνωσία τους, την εμπορική τους πείρα και γνώση, τις διασυνδέσεις με ξένες χώρες, την γνώση ξένων γλωσσών,

στοιχείων που βοήθησαν την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της μεταπολεμικής Ελλάδας.

Η ανεξαρτησία της Ελλάδας δημιούργησε μια ιδιόρρυθμη σχέση μεταξύ του Ελληνικού κράτους και της διασποράς. Στην Αθήνα, διαχρονικά, διατυπώθηκαν θεωρίες περί του «Εθνικού Κέντρου» με στόχο τον έλεγχο των διασπορικών κοινοτήτων. Παρ' όλο που το «Εθνικό Κέντρο» σε διάφορες περιόδους είχε την ανάγκη της οικονομικής και πολιτικής στήριξης της διασποράς, ποτέ δεν ήθελε να αποδεχθεί την αυτονομία αυτών των κοινοτήτων, οι περισσότερες των οποίων είχαν πλήρως ενσωματωθεί στην χώρα υποδοχής τους. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα αφελείς εκτιμήσεις εκ μέρους των Αθηνών για του Έλληνες ομογενείς του εξωτερικού, των οργανώσεών τους και την κοινωνική υπόσταση αυτών των κοινοτήτων στις νέες χώρες τους. Κλασική ήταν η απεικόνιση των Ελληνοαμερικανών στην δεκαετία του '50, Είμαι βέβαιος ότι πολλοί θυμάστε τα στερεότυπα για τους «Μπρούκληδες» που επισκέπτονταν την Ελλάδα μετά τον πόλεμο και τον Εμφύλιο. Και όμως, ήταν αυτή η γενιά, η γενιά του Σπύρου Σκούρα και άλλων, που έσωσαν την Ελλάδα στην διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και μετά.

Διαδοχικές Ελλαδικές Κυβερνήσεις δεν κατάλαβαν ή δεν ήθελαν να καταλάβουν τα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά χαρακτηριστικά κοινοτήτων που ζουν μόνιμα σε χώρες σαν τις

Η.Π.Α. με ιστορία τώρα πάνω από 125 χρόνια ή στον Καναδά και την Αυστραλία με ιστορία πάνω από 6 δεκαετίες. Σε αντίθεση με κοινότητες που δημιουργήθηκαν στην Γερμανία μετά το τέλος του Πολέμου, οι κοινότητες της Αμερικής, στον Καναδά και την Αυστραλία έχουν πλήρως ενσωματωθεί στις κοινωνίες τους. Παρ' όλες τις αντιξοότητες που αντιμετώπισαν στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, σήμερα, αυτές οι κοινότητες βρίσκονται στην κορυφή της οικονομικής, κοινωνικής, ακαδημαϊκής και επιστημονικής υπόστασης στη χώρα τους. Αισθάνονται πολίτες της χώρας τους και δεν έχουν ανάγκη ελέγχου ή καθοδήγησης από την εκάστοτε πολιτική ηγεσία της Αθήνας. Παρ' όλο που πολιτισμικοί και σε περιπτώσεις οικογενειακοί και συναισθηματικοί δεσμοί ακόμα ενώνουν αυτή την διασπορά με την Ελλάδα, δεν υπάρχει η υποτελής σχέση όπως την αντιλαμβάνεται το αποκαλούμενο «Εθνικό Κέντρο». Δηλαδή, αυτές οι κοινότητες δεν βλέπουν τον εαυτό τους ως μια προέκταση του Ελλαδικού κράτους, ιδίως τώρα που η μαζική μετανάστευση της μεταπολεμικής περιόδου τελείωσε.

Γι' αυτό υπήρξαν σοβαρές αντιδράσεις σε αυτές τις κοινότητες όταν έγιναν προσπάθειες, ιδίως στην περίοδο της δικτατορίας, να ελέγξουν κοινοτικές οργανώσεις και να τις χρησιμοποιήσουν για την προώθηση ελληνικών πολιτικών στόχων στις Η.Π.Α., τον Καναδά και την Αυστραλία.

Οι κοινότητες των Η.Π.Α. είναι περήφανες για το ελληνικό τους παρελθόν. Τα μέλη τους όμως βλέπουν τον εαυτό τους πρώτα ως Αμερικανούς Ελληνικής καταγωγής, όχι όμως υπόλογους στο Ελληνικό κράτος. Γι' αυτό υπήρχαν και υπάρχουν τριβές μεταξύ ομογενειακών οργανώσεων και Ελλάδας. Προσπάθειες ελέγχου και καθοδήγησης ομογενειακών οργανώσεων από την Αθήνα υπονομεύουν την ανεξαρτησία και το κύρος αυτών των κοινοτήτων και των οργανώσεών τους στο Αμερικανικό πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο λειτουργούν. Γι' αυτό ο Kissinger χαρακτήριζε το Ελληνοαμερικανικό lobby ως «Ελληνικό lobby», υπονοώντας ότι αυτοί οι Αμερικανοί πολίτες δεν εκπροσωπούσαν Αμερικανικά, αλλά Ελληνικά ή Κυπριακά συμφέροντα.

Παρόμοιες αντιδράσεις υπήρξαν με την δημιουργία του ΣΑΕ, του Συμβουλίου Απόδημου Ελληνισμού. Αν αυτό το Συμβούλιο ασχολούταν με την ενίσχυση κοινωνικοπολιτιστικών δεσμών και την επίλυση προβλημάτων που αντιμετώπιζαν Έλληνες ομογενείς στην Ελλάδα, θα είχε πιθανότητα επιτυχίας στους στόχους του. Η αρχική προσπάθεια όμως να κατευθύνει την ομογένεια και τις οργανώσεις της, ευτυχώς απέτυχε. Για μας, στις Η.Π.Α., το Σ.Α.Ε. ήταν δημιούργημα μιας ξένης Κυβέρνησης. Γι' αυτό δεν βρήκε απήχηση σε κοινότητες με ιστορία ενός αιώνα που ήταν οργανικά μέλη του κράτους στο οποίο ζουν. Σε θέματα σαν το Μακεδονικό, ή το Κυπριακό,

οργανώσεις σαν το Σ.Α.Ε. υπέσκαπταν τοπικές προσπάθειες μια και τις έκαναν να εμφανίζονται σαν μια προέκταση ξένης Κυβερνητικής δραστηριότητας. Αυτό ήταν ένα πολύ λεπτό θέμα για την Ελληνοαμερικανική κοινότητα που, για πρώτη φορά στην ιστορία της, βρέθηκε σε απόλυτη αντίθεση με την πολιτική της Κυβερνήσεώς της γύρω από αυτά τα θέματα. Αυτό ήταν σοβαρό για μια κοινότητα που έβλεπε την «νομιμοφροσύνη» ως μια από τις βασικές της αξίες.

Υπήρχε επίσης απέχθεια και για τα πολιτικά της Ελλάδας. Ένα σοβαρό αίτιο γι' αυτό ήταν οι επιπτώσεις που είχε στις Ηνωμένες Πολιτείες ο διχασμός στην Ελλάδα στην δεκαετία του 1910 και 1920. Η διαμάχη Βενιζελικών και Βασιλικών είχε σοβαρές επιπτώσεις στην συνοχή των Ελληνοαμερικανικών κοινοτήτων, ιδίως αυτών στην Ανατολική ακτή των Η.Π.Α.

Αναφορές στα πολιτικά της Ελλάδας, η πιθανότητα ανάμειξης στα πολιτικά της Ελλάδας έβρισκαν την πλήρη αντίθεση ομογενών της δεύτερης ή της τρίτης γενιάς που είχαν ακούσει ή είχαν εμπειρία με τις πολιτικές διαμάχες εκείνης της εποχής. Αυτός είναι και ένας άλλος λόγος που οι Ελληνοαμερικανοί αντιδρούν αρνητικά στην παρουσία γραφείων Ελληνικών πολιτικών κομμάτων σε μεγάλες Αμερικανικές πόλεις σαν την ΝΥ και το Chicago.

Ένα άλλο σημείο τριβής μεταξύ Αθηνών και της Ελληνικής διασποράς ήταν και είναι η απουσία συντονισμού με κοινές

προσπάθειες σε θέματα εξωτερικής πολιτικής που αφορούν την Αθήνα, δηλαδή θέματα Ελληνοτουρκικών σχέσεων, το Κυπριακό και το Μακεδονικό.

Αρχίζω και πάλι από την τοποθέτηση ότι η Ελληνοαμερικανική κοινότητα αντιμετώπισε αυτά τα θέματα στα πλαίσια της Αμερικανικής νομοθεσίας και συμφερόντων και όχι μόνον στα πλαίσια των κινδύνων που αντιμετωπίζουν η Ελλάδα και η Κύπρος. Παρόμοιες ήταν και οι αντιδράσεις στον Καναδά και την Αυστραλία. Η αποτελεσματική κινητοποίηση της Ελληνοαμερικανικής, της Ελληνοκαναδικής και Ελληνοαυστραλιανής κοινότητας γύρω από αυτά τα θέματα ήταν αποτέλεσμα της αντιμετώπισής τους στα πλαίσια των ευρύτερων στρατηγικών, νομικών και πολιτικών συμφερόντων αυτών των χωρών και όχι μόνον γιατί η Ελλάδα και η Κύπρος αντιμετώπιζαν την απειλή της Τουρκίας. Γι' αυτό και βρήκαν στήριξη από διάφορες άλλες πολιτικές ομάδες που δεν είχαν καμία σχέση με την Ελλάδα ή την Κύπρο. Χαρακτηριστική ήταν η συμμαχία που επέβαλε το embargo όπλων κατά της Τουρκίας στο Αμερικανικό Κογκρέσο.

Παρόλη την παρουσία κοινών συμφερόντων μεταξύ των διασπορικών κοινοτήτων και της Αθήνας και Λευκωσίας στους χειρισμούς των εθνικών θεμάτων υπήρξαν και υπάρχουν ποικιλία προβλημάτων που υπονομεύουν την προώθηση

αυτών των κοινών στόχων. Θα αναφερθώ σε ορισμένα χαρακτηριστικά παραδείγματα.

Η ελληνοαμερικανική κοινότητα τακτικά έχει βρεθεί εκτεθειμένη από χειρισμούς της Αθήνας και της Λευκωσίας σε βασικά θέματα για τα οποία της είχε ζητηθεί στήριξη.

Πρώτο παράδειγμα: Η άρση του embargo των όπλων που επέβαλε το Αμερικανικό Κογκρέσο στην Τουρκία μετά την εισβολή στην Κύπρο. Όταν έγινε η προσπάθεια της Αμερικανικής Κυβέρνησης για την άρση του embargo το 1978, υποστηρικτές μας στο Κογκρέσο μας έλεγαν «πείτε μας τι θέλετε» γιατί άλλες είναι οι συστάσεις που προέρχονται από την Ελληνική Κυβέρνηση μέσω της Ελληνικής πρεσβείας στην Washington και άλλα είναι τα αιτήματα της Ελληνοαμερικανικής κοινότητας. Η Αθήνα, αφενός μεν ζητούσε και ενθάρρυνε την κινητοποίηση της Ελληνοαμερικανικής κοινότητας, υπέσκαπτε όμως αυτές τις προσπάθειες με μυστικές επαφές με την Αμερικανική Κυβέρνηση που είχαν διαφορετικούς στόχους από αυτούς της ομογένειας.

Αποτέλεσμα, ότι η Ελληνοαμερικανική κοινότητα τακτικά βρέθηκε εκτεθειμένη και χωρίς διάθεση να συνεχίσει τον αγώνα γιατί άλλο ήταν το ρητορικό που προήρχετο από την Αθήνα και άλλη ήταν η πρακτική εφαρμογή του. Το ίδιο επανελήφθη με το Μακεδονικό θέμα στην κρίσιμη περίοδο

1991-93. Η Αθήνα ενθάρρυνε και στήριξε τις κινητοποιήσεις των Ελληνοαμερικανών, των Ελληνοκαναδών και των Ελληνοαυστραλών εναντίον της χρήσης του ονόματος «Μακεδονία» από την Σκοπιανή ηγεσία. Σε μυστικές συνομιλίες με ξένους μεσολαβητές η Αθήνα όμως συνδιαλεγόταν γύρω από την μικτή ονομασία των Σκοπίων. Οι κοινότητες, για άλλη μια φορά, βρέθηκαν εκτεθειμένες και γι' αυτό δεν είχαν την διάθεση να συνεχίσουν τις κινητοποιήσεις τους.

Δεύτερο παράδειγμα: Η συμπαράσταση των κοινοτήτων της διασποράς προς την Ελλάδα μετά το pogrom στην Κωνσταντινούπολη το 1955 και τους διωγμούς και τις απελάσεις του 1964. Για άλλη μια φορά η διασπορά βρέθηκε εκτεθειμένη γιατί η πολιτική των Αθηνών διατυπώθηκε πάνω σε διαφορετικές προτεραιότητες και στόχους που περιλάμβαναν την συνοχή του ΝΑΤΟ, τον αντικομμουνισμό κλπ. Κάτω από εξωτερικές πιέσεις η Αθήνα φάνηκε πρόθυμη να συμβιβασθεί με την Τουρκία. Για τις κοινότητες της διασποράς, αυτές οι υποχωρήσεις υπονόμισαν την συνεργασία με την Κυβέρνηση της Ελλάδας γιατί δεν υπήρχε αξιοπιστία και συνέχεια στην Ελληνική εξωτερική πολιτική.

Τρίτο παράδειγμα: Η απουσία σωστής πληροφόρησης πάνω στα εθνικά θέματα, τους στόχους της Ελληνικής πολιτικής και την φύση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η Ελλάδα. Η

Τουρκία παρουσιάζει τον εαυτό της ως τον παραδοσιακό υποστηρικτή του NATO και των δυτικών συμφερόντων. Την εποχή του αγώνα εναντίον της άρσης του embargo από το Αμερικανικό Κογκρέσο, η Τουρκία παρουσίαζε τις «θυσίες» της στον πόλεμο της Κορέας σαν απόδειξη της προσήλωσής της στη Δυτική συμμαχία. Ζητούσαμε απεγνωσμένα πληροφορίες για την σημαντική προσφορά της Ελλάδας στον πόλεμο της Κορέας, έναν πόλεμο που ακολούθησε το τέλος του Εμφυλίου στην Ελλάδα. Όταν τελικά οι Ελληνικές υπηρεσίες ετοίμασαν ένα καλό πληροφοριακό φυλλάδιο με καταθέσεις Αμερικανών στρατιωτικών για την προσφορά της Ελλάδας στην Κορέα, είχε ήδη γίνει η άρση του embargo. Δηλαδή, πολύ λίγο, πολύ αργά...

Το θέμα της έγκυρης πληροφόρησης παραμένει σοβαρό. Πληροφόρηση σημαίνει υλικό που δεν είναι καθαρά προπαγανδιστικό, αλλά καλύπτει τις ανάγκες μιας ορισμένης εποχής, του επιπέδου μόρφωσης και γνώσης της διασποράς και του πολιτικού περιβάλλοντος στο οποίο κινείται η διασπορά. Δηλαδή, πληροφόρηση δεν σημαίνει ένα μέγεθος ταιριάζει σ' όλους «one size fits all».

Και το τελικό παράδειγμα: το θέμα της στήριξης νέο-Ελληνικών προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών σε έγκυρα Πανεπιστήμια του Η.Π.Α., Καναδά, Αυστραλίας και Δυτικής Ευρώπης.

Στην μεταπολεμική περίοδο αυτά τα προγράμματα έγιναν ένα ουσιαστικό μέρος μιας συντονισμένης πολιτιστικής διπλωματίας από διάφορες χώρες, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα. Στις Η.Π.Α., τον Καναδά, την Αυστραλία και την Δυτική Ευρώπη υπάρχουν τουλάχιστον 35 περίπου προγράμματα νέο-Ελληνικών σπουδών ή εδρών. Τα πιο πετυχημένα από αυτά τα προγράμματα σπουδών συνδυάζουν χρηματοδότηση από δωρεές ομογενών και ομογενειακών ιδρυμάτων, πανεπιστημιακές χορηγίες και χορηγίες από το Ελληνικό δημόσιο. Η μόνη έδρα που δημιουργήθηκε από ιδιωτική χορηγία ήταν αυτή του κ. Λαυρεντιάδη, ο οποίος αυτήν τη στιγμή αντιμετωπίζει νομικά προβλήματα με τις Ελληνικές αρχές. Δυστυχώς, η Κυπριακή Δημοκρατία, ακόμα και πριν την οικονομική κρίση, δεν επένδυσε σ' αυτόν τον τομέα. Παρόλο που το Ελληνικό δημόσιο στήριξε πολλές από αυτές τις έδρες και τα προγράμματα, αυτή η δημόσια επένδυση δεν ήταν αποτέλεσμα μακροχρόνιου στρατηγικού σχεδιασμού. Όπως σε τόσους άλλους τομείς της Ελληνικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, πολλές από αυτές τις επενδύσεις έγιναν βάσει πολιτικών διασυνδέσεων και όχι βάσει προκαθορισμένων ακαδημαϊκών κριτηρίων.

Σ' αντίθεση, παραθέτω την δραματική και συστηματική εξάπλωση εδρών Τουρκικών Σπουδών την τελευταία 20ετία σε στρατηγικά επιλεγμένα Πανεπιστήμια των Η.Π.Α. Αυτά τα

προγράμματα στηρίζονται και από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα της Τουρκίας, που εκτός από την στήριξη πανεπιστημιακών προγραμμάτων και εδρών, στηρίζουν προγράμματα πανεπιστημιακών ανταλλαγών, ερευνητικά προγράμματα, προσφέρουν υποτροφίες κλπ. Με αυτό τον τρόπο η Τουρκική πολιτιστική διπλωματία καλλιεργεί και δημιουργεί την νέα γενεά επιστημόνων και πολιτικών που θα ασχοληθούν με την Τουρκία.

Η μεγάλη πρόκληση σήμερα είναι ότι οι κοινότητες της διασποράς δεν είναι αυτές των αρχών του 1900. Οι κοινότητες της διασποράς είναι κοινωνικά, οικονομικά, πολιτικά και πολιτιστικά απόλυτα ενσωματωμένες στην χώρα της διαμονής τους. Θέματα που συγκινούσαν τις κοινότητες πριν 50 χρόνια ήταν διαφορετικά από αυτά που απασχολούν σήμερα. Επομένως η μεγάλη πρόκληση είναι η ανάγκη μιας πολιτιστικής και όχι μόνον πολιτικής διπλωματίας που ανταποκρίνεται στις ανάγκες μιας νέας γενιάς ομογενών. Ήρθε η ώρα για την Ελληνική Κυβέρνηση να μελετήσει σε βάθος την εμπειρία και την πολιτική του Ισραήλ σε θέματα συνεργασίας κέντρου και διασποράς. Για την επιτυχία μιας νέας πολιτιστικής διπλωματίας που θα αποφέρει πολιτικά και οικονομικά οφέλη και στην Αθήνα και την Λευκωσία, θα χρειαστεί η συνεργασία του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα, των πανεπιστημίων των ερευνητικών και άλλων

κοινοφελών ιδρυμάτων. Δεν πρέπει να απαιτούμε μόνον από το δημόσιο τομέα μια αξιόπιστη και συνεπή πολιτική.

Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο Ελληνισμός είναι μεγάλες, όπως είναι και μεγάλες οι ευκαιρίες που έχουμε σήμερα. Ο Παγκόσμιος Ελληνισμός επιβίωσε για χιλιετηρίδες παρ' όλες τις καταστροφές, τους διωγμούς, τις πολιτικές και οικονομικές αντιξοότητες που αντιμετώπισε. Υπάρχουν χαμένες πατρίδες. Υπάρχει όμως και ένα κοινό πολιτισμικό παρελθόν και μια ιστορία που μας συνδέει και μας διατηρεί σαν έθνος. Έχουμε υποχρέωση για τις μελλοντικές γενεές, να μην το ξεχνάμε αυτό και να μην αφήνουμε μικροκομματικές διαφορές και προσωπικές φιλοδοξίες να μας χωρίζουν.

Σας ευχαριστώ